

بررسی اعتیاد اینترنتی در نوجوانان: مطالعه متغیرهای جنس، مقطع تحصیلی و اندازه سازمان آموزشی

محمود خسروجردی*

سید آیت‌الله میرزایی**

چکیده

در زمینه استفاده بیش از حد یا اعتیاد به اینترنت، تبعاتی چون ناراحتی‌های جسمی مانند سردرد، تورم و سوزش چشم، کمردرد، گردن درد، درد مفصل انگشتان و مچ دست (مشهور به سندروم تونل کارپال)، کم‌خوابی یا بی‌خوابی و اختلال در اشتها و عوامل دیگری چون افت تحصیلی، عدم تمایل به شرکت در کلاس‌های درس، محافل خانوادگی یا جمع دوستان، بی‌توجهی به نظافت شخصی، پرخاشگری و تمایل بیش از حد به انزوا و تنهایی گزارش شده است. بنابراین، با توجه به گسترش روزافزون استفاده از اینترنت، توجه به پیامدهای منفی این بستر ارتباطی مهم می‌نماید. پژوهش حاضر در پی آن است میزان اعتیاد اینترنتی را در میان نوجوانان بررسی نماید. روش پژوهش توصیفی و جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان مناطق ۲۱ گانه آموزش و پرورش شهر تهران، و نمونه آماری آن تعداد ۲۰۴ نفر است که به طور تصادفی انتخاب شدند. با استفاده از تست اعتیاد اینترنتی یونگ، رابطه اعتیاد نوجوانان مقطع راهنمایی و دبیرستان با اندازه سازمان آموزشی، جنس، و مقطع تحصیلی آنها آزموده شد. نتایج این پژوهش اختلاف معناداری را برحسب جنس بین دختران و پسران در استفاده بیش از حد از اینترنت نشان نمی‌دهد، اما اختلاف معناداری را بر حسب مقطع تحصیلی کاربر و میزان اعتیاد اینترنتی بیان می‌کند. بنا به یافته دیگری، بین اندازه مؤسسه آموزشی و میزان اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی

اعتیاد اینترنتی، نوجوانان، دانش‌آموزان، راهنمایی، دبیرستان.

Email: mkhosro@irandoc.ac.ir

*کارشناس ارشد اطلاع‌رسانی - همکار پژوهش در ایرانداک

Email: sayatmir@yahoo.com

**دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی - همکار پژوهش در ایرانداک

تاریخ پذیرش: ۸۸/۰۵/۱۷

تاریخ ارسال: ۸۸/۰۳/۳۱

فصلنامه راهبرد / سال هجدهم / شماره ۵۳ / زمستان ۱۳۸۸ / صص ۲۲۵-۲۱۳

۱- مقدمه

خاستگاه اینترنت را در وزارت دفاع آمریکا و تلاش‌های آن برای ایجاد یک مدل ارتباطی مطمئن میان مؤسسه‌های نظامی و پژوهشی دانسته‌اند (اندرسون، ۲۰۰۱). در کمتر از ۴۴ سال، این رسانه فناورانه، از شبکه اولیه‌اش جدا و به آنچه ما اینترنت می‌نامیم، تبدیل شده است. اینترنت از ابعاد مختلف بر زندگی ما اثرگذار بوده و بسیاری از تأثیرهای آن مثبت است. اینترنت در انجام وظایف، دسترسی به اطلاعات و ملاقات افراد نقش مهمی ایفا کرده است. اصطلاح اختلال اعتیاد اینترنتی^۱ نخستین بار توسط ایوان گلدبرگ^۲ در سال ۱۹۹۶ مطرح شد. در ابتدا گرچه گلدبرگ هنگامی که اصطلاح اعتیاد اینترنتی را مطرح کرد، چندان در این کار جدی به نظر نمی‌رسید، اما امروزه این اصطلاح به وفور توسط پژوهشگرانی چون یونگ^۳ (۱۹۹۹)، گلدبرگ (۱۹۹۶)، و کندل^۴ (۱۹۹۸) استفاده شده است.

اینترنت منبعی برای تحول بخشیدن به شخصیت دانشجویان محسوب می‌شود. بنا به

نظر کوه^۵ و وسپر^۶ (۲۰۰۱، ۸۸) در مقاله خویش با عنوان «دانشجوی تازه‌وارد از اینترنت به مثابه ابزاری آموزشی استقبال می‌کند»، امروزه بسیاری (۸۳ درصد) از دانش‌آموزان سال آخر دبیرستان از اینترنت برای پژوهش یا انجام تکالیف خویش بهره می‌گیرند. مرکز ملی آمار آموزش و پرورش، سهم دانش‌آموزان مدارس ابتدایی و راهنمایی در استفاده از کامپیوترها را بین ۷۰ (در سال ۱۹۹۷) تا ۸۴ درصد (در سال ۲۰۰۱) برآورد می‌کند (Digest of Educational Statistics, 2002). پژوهشگرانی چون اندرسون^۷ (۲۰۰۱)، دیویس^۸ و همکاران (۱۹۹۹)، کندل (۱۹۹۸)، ناکس^۹ و همکاران (۲۰۰۱)، مونکه^{۱۰} (۱۹۹۸)، رینولد^{۱۱} (۱۹۹۲)، تالبوت^{۱۲} (۱۹۹۸)، یونگ (۱۹۹۸) همگی سعی بر این داشته‌اند که ماهیت اعتیادآور اینترنت را در دانش‌آموزان و دانشجویان خاطرنشان سازند. یونگ (۱۹۹۹) عقیده دارد با افزایش همه‌گیر شدن اینترنت، اختلالات اینترنتی می‌تواند تهدید بالینی

5. Kuh
6. Vesper
7. Anderson
8. Davis
9. Knox
10. Monke
11. Rheingold
12. Talbott

1. Internet addiction disorder
2. Ivan Goldberg
3. Young
4. Kandell

کشور و اهمیت دسترسی آنها به اطلاعات معتبر از مجراهای مختلف، این پژوهش در پی کشف رابطه اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان با جنس، مقطع تحصیلی و نیز ابعاد سازمان آموزشی آنهاست. این مطالعه مقدماتی تنها به برخی از ابعاد اختلال اینترنتی و متغیرهای مرتبط با آن می‌پردازد و پرداختن به سایر ابعاد مانند ابعاد روانشناختی و معرفت‌شناختی و رابطه آن با اعتیاد اینترنتی در زمره اهداف این پژوهش نمی‌باشد. بنابراین با توجه به مطالعاتی که پژوهشگرانی مانند چو و هسیائو (۲۰۰۰)، لین و تسای (۱۹۹۹)، لی، ژی و وانگ (۲۰۰۸)، یونگ (۲۰۰۸) در زمینه اعتیاد اینترنتی انجام داده‌اند، این نوشتار با طرح سه فرضیه، به دنبال آزمودن آنها می‌باشد:

۱. بین مقطع تحصیلی دانش‌آموز و میزان اعتیاد به اینترنت رابطه است.
۲. بین جنس دانش‌آموز و میزان اعتیاد به اینترنت رابطه است.
۳. بین اندازه سازمان آموزشی و میزان اعتیاد به اینترنت رابطه است.

۳- ادبیات موضوع

چبی و همکارانش (۲۰۰۰) در بررسی ادبیات مربوط به اعتیاد اینترنتی طی

جدی را به دنبال داشته باشد، زیرا از الزامات درمانی این پدیده ناشناخته نسبتاً جدید، اطلاع زیادی در دست نیست.

۲- بیان مسئله

مطالعات فراوانی در زمینه اعتیاد اینترنتی در اقصای مختلف جامعه، در رشته‌های علمی مختلف، و با رویکردهای گوناگون صورت پذیرفته است (کینگ، ۱۹۹۶؛ دوران و گارسیا، ۲۰۰۳؛ اندرسون، ۱۹۹۷؛ گسکال و تات، بی‌تا؛ یونگ، ۱۹۹۸؛ ایگر و راتبرگ، ۱۹۹۶؛ دی‌آنجلیس، ۲۰۰۰؛ کرات، ۱۹۹۹؛ اداره بازرگانی ایالات متحده، ۲۰۰۲؛ گروه اینترنتی پو، ۲۰۰۲؛ ویدیانتو و گریفیث، ۲۰۰۶؛ دیمیتروویچ، سزردی، و رزسا، ۲۰۰۸) پژوهش‌های مختلفی در جهان بر وجود اعتیاد اینترنتی در دانش‌آموزان صحنه می‌گذارند که برای نمونه می‌توان به مطالعات یونگ (۱۹۹۹، ۲۰۰۳)، اندرسون (۲۰۰۱)، کندل (۱۹۹۸)، دوران و گارسیا^{۱۳} (۲۰۰۳) اشاره کرد، اما در رابطه با اندازه سازمانی مؤسسات آموزشی پژوهش‌های اندکی صورت پذیرفته است.

با توجه به اهمیت روزافزون استفاده از اینترنت و تحقق یافتن آرمان دهکده جهانی و نقش دانش‌آموزان در سرمایه انسانی آینده

13. Garcia

سال‌های ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۰ نشان می‌دهند که تا سال ۱۹۹۴ هیچ مطالعه‌ای در زمینه اعتیاد اینترنتی صورت نگرفته است. آنها به این نتیجه رسیدند که در این ۲۵ سال، ۴۸ اثر در زمینه اعتیاد اینترنتی منتشر شده که شش مورد آن کتاب است. نویسندگان این مقاله‌ها و کتاب‌ها ۵۷ نفر بوده‌اند و بیش از ۴۸ اثر طی ۵ سال آخر نوشته و منتشر شده است (یعنی بین سال‌های ۱۹۹۵ - ۲۰۰۰). بخشی از این مسئله، ناشی از فراگیر نبودن اینترنت در جامعه بود و طبعاً تأثیرات اجتماعی و شخصیتی چندانی هم وجود نداشت. اما با فراگیر شدن و گسترش این فناوری، این گونه مطالعات نیز در کانون توجه جامعه‌شناسان و روانشناسان قرار گرفت. چنان که از سال ۱۹۹۴ به بعد مطالعات پیرامون مسئله اعتیاد اینترنتی و تبعات اجتماعی و روانشناختی رو به گسترش نهاد. مهم‌ترین گروهی که در فرآیند جامعه‌پذیری خود در ارتباط با این پدیده نو قرار می‌گیرند، جوانان هستند و از این میان دانش‌آموزان و دانشجویان هم‌زمان با گسترش فراگیر این فناوری در معرض آن هستند. بنابراین تبعات اجتماعی این پدیده بیشتر دامنگیر جوانان است و مطالعات و

پژوهش‌هایی که در پی خواهد آمد، مؤید این مسئله است.

پژوهش کینگ (۱۹۹۶) با هدف تعیین میزان آشنایی مشاوران مدارس با اختلال اعتیاد اینترنتی و آگاهی از معیار سنجش اختلال اعتیاد اینترنتی، و شناخت راه‌های درمان دانش‌آموزان مبتلا به این عارضه نشان می‌دهد برخی از کاربران اینترنت وقت زیادی را در تعامل با شبکه جهانی وب می‌گذرانند و این امر بر زندگی حرفه‌ای و شخصی این افراد تأثیر زیادی داشته است. پژوهش یاد شده بر تفاوت بین سن مشاوران، آگاهی از معیار سنجش اعتیاد اینترنتی و راه‌های درمان تأکید داشت.

دانش‌آموزان معتاد اینترنتی اذعان داشته‌اند که اینترنت بر مطالعات و جریان عادی زندگی آنها تأثیر منفی گذارده است (چو و هسیانو، ۲۰۰۰). پژوهش بر دانش‌آموزان دبیرستانی نشان داده که اینترنت تأثیرات منفی بر مطالعات و زندگی روزمره آنان داشته، اما ارتباطات اجتماعی آنها را افزایش داده است (لی و تسای، ۱۹۹۹).

مطالعه شِر (۱۹۹۷) در اعتیاد اینترنتی دانشجویان نیز نشان داده که اعتیاد اینترنتی دارای تبعات منفی بر زندگی دانشگاهی،

دانش‌آموزان به صورت پیوسته از اینترنت استفاده می‌کنند. دانش‌آموزان اغلب از پست الکترونیکی استفاده کرده و ۷۲ درصد دانش‌آموزان حداقل روزی یک بار نامه الکترونیکی رد و بدل کرده‌اند (گروه اینترنتی پو، ۲۰۰۲).

چی‌هونگ و همکاران (۲۰۰۵) در پی کشف متغیرهای تأثیرگذار در اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان تایوانی به این نتیجه رسیدند که پسران بیش از دختران به اعتیاد اینترنتی دچار هستند و عمده اعتیاد آنها به بازی‌های رایانه‌ای اینترنتی است. همچنین، سن دانش‌آموزان پسر، پایه تحصیلی آنها و عزت نفس آنها با اعتیاد اینترنتی رابطه معناداری نشان داد.

لی، ژی و وانگ (۲۰۰۸) به بررسی رابطه بین سن، جنس، پشتوانه خانوادگی و اعتیاد اینترنتی پرداختند. آنها ۱۸۰ دانش‌آموز دبیرستانی را در این پژوهش مورد آزمون قرار دادند. نتایج نشان داد که بین سن دانش‌آموزان و اعتیاد اینترنتی آنها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. پسرانی که سن آنها نسبت به همسالانشان بیشتر بود، به اعتیاد اینترنتی شدیدتری دچار بودند. اعتیاد اینترنتی پسران بیش از دختران گزارش شد.

کاری، و عملکرد حرفه‌ای و زندگی اجتماعی بوده است.

یونگ در مطالعه‌ای که روی معنادان به اینترنت انجام داد، بدین نتیجه رسید که افراد با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالاتر، و نیز افراد دارای تحصیلات بالاتر، بیشتر در معرض اختلال اعتیاد اینترنتی قرار دارند. همچنین این مطالعه نشان داد که افرادی که وقت بیشتری دارند، مانند افرادی که در خانه هستند و دانشجویان دانشگاه در خوابگاه‌ها، با احتمال بیشتری در معرض اینترنت هستند. وی در مطالعه دیگری، پس از بررسی ۴۹۶ نفر از کاربران اینترنتی، نشان داد ۸۰ درصد از پاسخگویانی که معتاد به اینترنت بودند، در هفته ۳۸ ساعت از وقتشان را صرف امور غیرکاری در اینترنت می‌کنند (یونگ، ۱۹۹۸). این مسئله از نظر مدیریتی حائز اهمیت است. یعنی در یک هفته کاری ۴۰ ساعته، فرد معتاد اینترنتی تنها دو ساعت در روز کار انجام می‌دهد و در طول هفته ۹۵ درصد وقت و امکانات وی صرف اعتیاد شدید وی به اینترنت و رایانه می‌گردد.

طبق گزارش گروه اینترنتی پو، یک پنجم (۲۰ درصد) دانشجویان دانشکده‌ها استفاده از اینترنت را از سن ۵ تا ۸ سالگی آغاز کرده‌اند. تاکنون ۸۶ درصد از

یونگ (۲۰۰۸) به این نتیجه رسید که جنسیت در اعتیاد اینترنتی تأثیرگذار است. به عقیده وی مردان گرایش به جست‌وجوی فانتزی‌های سکسی اینترنتی دارند، در حالی که زنان به دنبال روابط دوستانه صمیمی و رمانتیک هستند و ترجیح می‌دهند که در محیط اینترنتی بی‌نام باقی بمانند و هویتشان فاش نگردد.

سایموس و همکاران (۲۰۰۸) به بررسی اعتیاد اینترنتی در نوجوانان یونانی پرداختند. آنان ۲۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان بین ۱۲ تا ۱۸ سال را از ۱۲۰ کلاس و ۸۵ مدرسه در یونان انتخاب کردند. نتایج نشان داد که پسران بیش از دختران به اعتیاد اینترنتی دچار هستند و عمده استفاده آنها نیز به بازی‌های رایانه‌ای اینترنتی ختم می‌شود.

۴- روش تحقیق

این پژوهش بر مبنای هدف مطالعاتی خود از نوع پژوهش‌های توصیفی است و از حیث رویکرد پژوهش از نوع مطالعات کمی است. برای تحلیل اطلاعات این پژوهش از آزمون‌های آماری سنجش اختلاف میانگین‌های گروه‌های مورد مطالعه استفاده شده است. نمونه آماری مورد مطالعه شامل تعداد ۲۰۴ نفر از دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان هشت مؤسسه آموزشی

دولتی (چهار مدرسه راهنمایی و چهار دبیرستان) است که از مدارس مناطق یک و شش تهران به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند (جدول شماره ۱). ابزار مورد استفاده در این پژوهش، مقیاسی است که توسط یونگ (۱۹۹۶) ابداع شده است. این ابزار دارای ۲۰ گویه لیکرتی پنج قسمتی است که توسط شکرخواه به فارسی برگردانده و تأیید محتوایی شده است. میزان اعتبار ابزار مورد استفاده در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ^{۱۴} برابر با ۰/۷۳ است. این ابزار دارای سوالاتی درباره میزان تجربه مشکلات کاربران با توجه به استفاده بیش از اندازه از اینترنت است. به هر پاسخ نمره‌ای اختصاص یافته است و هنگامی که نمرات ارزشگذاری شوند، این نمرات با هم جمع می‌شوند. بیشینه این نمرات ۱۰۰ است. تحلیل این پرسشنامه به این صورت است که نمرات بین ۲۰ - ۴۹، کاربران متوسط اینترنت را نشان می‌دهد که برخی مواقع وقت زیادی صرف جستجو در اینترنت می‌کنند، اما در استفاده از اینترنت بر خویش کنترل دارند. نمرات ۵۰ - ۷۹ افرادی را نشان می‌دهد که برخی اوقات به علت استفاده از اینترنت با مشکلاتی مواجه می‌شوند، و نمرات ۸۰ - ۱۰۰ که

14. Cronbach's α

اندازه مؤسسه آموزش نیز بر اساس تعداد دانش‌آموزان مدارس انتخاب شده که در این پژوهش به سه دسته تقسیم شده است: دسته اول مؤسسه آموزشی کوچک شامل ۲۰۰-۰ دانش‌آموز، دسته دوم مؤسسه آموزشی متوسط شامل ۲۰۱ تا ۵۰۰ دانش‌آموز، و دسته سوم مؤسسه آموزشی بزرگ که ۵۰۱ دانش‌آموز به بالا را در بر می‌گیرد. جدول شماره (۱) توزیع فراوانی مقطع تحصیلی، جنس و اندازه سازمانی مؤسسه آموزشی را که دانش‌آموزان در آن به تحصیل اشتغال دارند، نشان می‌دهد.

۵- یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۳) نتایج آزمون تی بین دانش‌آموزان پسر و دختر را نشان می‌دهد. در جدول شماره (۲) همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین نمره اعتیاد اینترنتی دختران بیشتر از پسران است، اما اختلاف معناداری بین میانگین‌های دو گروه پسر و دختر وجود ندارد، که در جدول شماره (۳) نشان داده شده است.

جدول شماره (۲). توصیف آماری اعتیاد اینترنتی پسران و دختران نوجوان

جنسیت	N	میانگین	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد
پسر	۹۲	۵۴/۲۷	۱۷/۹۹	۱/۸۷
دختر	۱۱۲	۵۸/۴۳	۱۹/۰۹	۱/۸۰

بیانگر افرادی است که استفاده بیش از اندازه از اینترنت مشکلات جدی را در زندگی آنان ایجاد کرده است و باید تأثیر اینترنت را در زندگی خویش دریابند و به دنبال راهکارهایی باشند. به طور کلی، نمره بالای ۵۳ نشان‌دهنده اعتیاد اینترنتی افراد است و بایستی آنها تمهیداتی بیندیشند که میزان استفاده از اینترنت را کنترل نمایند. در این پژوهش منظور از نوجوان، دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان است. برای تعریف اعتیاد اینترنتی به ناگزیر، در ابتدا باید مفهوم اعتیاد تعریف گردد. اعتیاد به معنی وابستگی فرد به انجام یک کار و قادر نبودن به ترک آن و انجام آن کار به روشی دیگر است. بر این اساس اعتیاد اینترنتی، نوعی اعتیاد رفتاری است که برهم‌کنش‌های انسان - رایانه را در بر می‌گیرد (Goldberg, 1996).

جدول شماره (۱). اطلاعات

جمعیت‌شناختی نمونه مورد مطالعه

اطلاعات جمعیت‌شناختی		فراوانی	درصد
مقطع تحصیلی دانش‌آموزان	راهنمایی	۱۰۳	۵۰/۵
	دبیرستان	۱۰۱	۴۹/۵
جنس	پسر	۹۲	۴۵/۱
	دختر	۱۱۲	۵۴/۹
اندازه سازمانی مؤسسه آموزشی	۲۰۰-۰	۸۷	۴۲/۶
	۵۰۰-۲۰۱	۷۷	۳۷/۷
	۵۰۱- بیشتر	۴۰	۱۹/۶

جدول شماره (۳). آزمون تی برای برابری میانگین‌ها

اعتیاد اینترنتی	t	درجه آزادی	معناداری (دوسویه)	تفاوت میانگین	تفاوت خطای استاندارد
فرض برابری واریانس‌ها	-۱/۵۹	۲۰۲	۰/۱۱	-۴/۱۶	۲/۶۱
نابرابری واریانس‌ها	-۱/۶۰	۱۹۸/۱۹	۰/۱۱	-۴/۱۶	۲/۶۰

بین میانگین‌های دو گروه اختلاف معناداری وجود ندارد

در جدول‌های شماره (۴) و (۵) نتایج آزمون تی بین دانش‌آموزان راهنمایی و دبیرستان ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین نمره اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان دوره راهنمایی (۶۲/۷۲) بیشتر از دانش‌آموزان دبیرستانی (۵۰/۵۱) است (جدول شماره ۶) و بین میانگین‌های دو گروه راهنمایی و دبیرستانی اختلاف معناداری وجود دارد (جدول شماره ۷).

جدول شماره (۴). توصیف آماری اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان راهنمایی و دبیرستان

جنسیت	N	میانگین	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد
دبیرستان	۱۰۳	۵۰/۵۱	۱۸/۰۸	۱/۷۸
راهنمایی	۱۰۱	۶۲/۷۲	۱۷/۲۷	۱/۷۱

جدول شماره (۵). آزمون تی برای مقایسه برابری میانگین‌ها

اعتیاد اینترنتی	t	درجه آزادی	معناداری (دوسویه)	تفاوت میانگین	تفاوت خطای استاندارد
فرض برابری واریانس‌ها	-۴/۹۳	۲۰۲	*۰/۰۰۰	۱۲/۲۰	۲/۴۷
نابرابری واریانس‌ها	-۴/۹۳	۲۰۱/۸۶	*۰/۰۰۰	۱۲/۲۰	۲/۴۷

*بین میانگین‌های دو گروه اختلاف معناداری وجود دارد.

در جدول شماره (۶) ویژگی‌های قابل توصیف آزمون تحلیل واریانس متغیر اندازه سازمانی مدارس دولتی راهنمایی و دبیرستان آورده شده است.

جدول شماره (۶). ویژگی‌های قابل توصیف آزمون تحلیل واریانس در متغیر اندازه سازمانی مدارس

دسته	فواصل	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	
				کران بالا	کران پایین
۲۰-۰۰	۸۷	۵۳/۹۳	۱۸/۱۸	۱/۹۴	۵۰/۰۴
۲۰-۲۰	۷۷	۵۳/۴۶	۱۸/۰۹	۲/۰۶	۴۹/۳۵
۲۰-۵۰	۴۰	۶۸/۲۲	۱۶/۵۳	۲/۶۱	۶۲/۹۳
جمع	۲۰۴	۵۶/۵۵	۱۸/۶۷	۱/۳۰	۵۳/۹۸

همان‌طور که دیده می‌شود، ۸۷ نفر از دانش‌آموزان از مدارس که دارای ۲۰-۰۰ دانش‌آموز است، ۷۷ نفر از آنان از مدارس دارای ۲۰-۲۰ دانش‌آموز، و ۴۰ نفر از دانش‌آموزان از مدارس دارای ۲۰-۵۰ دانش‌آموز به بالا انتخاب شده است. میانگین، انحراف معیار، خطای استاندارد، کمینه و بیشینه

بدانیم این معناداری بین کدام گروه‌ها صدق می‌کند، از آزمون توکی^{۱۵} استفاده می‌کنیم. شایان ذکر است زمانی از آزمون توکی استفاده می‌کنیم که آزمون تحلیل واریانس معنادار باشد و ما بخواهیم رابطه‌های معناداری بین گروهی را به دست آوریم (بنگرید به جدول شماره ۸).

جدول شماره (۸). آزمون توکی برای مشخص شدن معناداری بین گروهی و

مقایسه چندگانه

فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	معناداری		خطای استاندارد	تفاوت میانگین (الف - ب)	اندازه مؤسسه ب	اندازه مؤسسه الف
	کران بالا	کران پایین				
۷۱۰۵	-۶/۱۲	۰/۹۸	۲/۷۹	۰/۴۶	۵۰۰-۲۰۱	۲۰۰-۰
-۶/۲۴	-۲۲/۳۴	*۰/۱۰۰۰	۳/۴۰	-۱۴/۲۹	۵۰۱- بیشتر	۵۰۰-۲۰۱
۶/۱۲	-۷/۰۵	۰/۹۸	۲/۷۹	-۰/۴۶	۲۰۰-۰	۵۰۰-۲۰۱
-۶/۵۴	-۲۲/۹۶	*۰/۱۰۰۰	۳/۴۷	-۱۴/۷۵	۵۰۱- بیشتر	۵۰۰-۲۰۱
۲۲/۳۴	۶/۲۴	*۰/۱۰۰۰	۳/۴۰	۱۴/۲۹	۲۰۰-۰	۵۰۱- بیشتر
۲۲/۹۶	۶/۵۴	*۰/۱۰۰۰	۳/۴۷	۱۴/۷۵	۵۰۰-۲۰۱	۵۰۱- بیشتر

* تفاوت میانگین در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

نتایج آزمون توکی در جدول شماره (۸) ارائه شده و نشان دهنده آن است که بین نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزانی که در مدارس دارای بیش از ۵۰۰ نفر تحصیل می‌کنند و نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزانی که در مدارس دارای ۰-۵۰۰ دانش‌آموز آموزش می‌بینند، تفاوت معناداری وجود دارد.

نمرات اعتیاد اینترنتی با توجه به متغیر اندازه سازمانی نیز در جدول شماره (۶) گنجانده شده است.

به منظور پاسخ دادن به این سؤال که آیا نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان در میان مدارس مختلف (با توجه به اندازه سازمانی آنها بر اساس تعداد دانش‌آموزان) متفاوت است، از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده گردید. نتایج این آزمون در جدول شماره (۷) نشان داده شده است. این آزمون در سطح ۰/۰۰۱ (یعنی با ۹۹ درصد اطمینان) معنادار است. یعنی بین اندازه سازمانی مدارس دولتی و نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد، اما نوع این رابطه مشخص نیست، یعنی نمی‌توان از طریق این آزمون مشخص کرد که دقیقاً این آزمون بین کدام دسته از مدارس معنادار است.

جدول شماره (۷). آزمون تحلیل

واریانس یک راهه

معناداری	F	مربع میانگین	درجه آزادی	مجموع مربعات	بین گروهها
۰/۰۰۰	۱۰/۶۴۶	۳۳۹/۲۸	۲	۶۷۸۰/۵۶	بین گروهها
		۳۱۸/۴۴	۲۰۱	۶۴۰۰۷/۷۳	درون گروهها
			۲۰۳	۷۰۷۸۸/۲۹	جمع

همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد، اختلاف میانگین بین گروهی معنادار است، اما این قضیه در مورد میانگین‌های درون گروهی معنادار نیست. برای اینکه

۶- فرجام

۶-۱- نتیجه‌گیری

همان گونه که در بخش تحلیل داده‌ها مشاهده شد، (۱) بین میزان استفاده از اینترنت میان دانش‌آموزان پسر و دختر اختلاف معناداری مشاهده نشد. این نتیجه با نتایج گکسال و تات (بی‌تا) که در پژوهش خویش به این نتیجه رسیدند که دانشجویان مرد (۲/۵ ساعت به طور متوسط) بیشتر از دانشجویان زن (۱/۵ ساعت به طور میانگین) صرف جستجو در وب می‌کنند، سازگار نیست. علت این امر را شاید بتوان در سطح تحصیلی افراد و میزان اعتیاد اینترنتی افراد دانست که برخی پژوهش‌ها به آن اشاره کرده‌اند. برای نمونه، یونگ (۱۹۹۸) در مطالعه‌ای که روی معتادان به اینترنت انجام داد، بدین نتیجه رسید که افراد با موقعیت اقتصادی و اجتماعی بالاتر، و نیز افراد دارای تحصیلات بالاتر، بیشتر در معرض این اختلال قرار دارند. (۲) بین نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان دوره راهنمایی و دبیرستان اختلاف معناداری مشاهده گردید و میانگین نمره اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان دوره راهنمایی بیشتر از دانش‌آموزان دبیرستانی به دست آمد. این نتیجه را شاید

بتوان در کنجاوی‌های سنی آزمودنی‌هایی یافت که در دوره اوان نوجوانی هستند، بیشتر به دنبال برآورده کردن خواست‌های خویش و اثبات هویت بخشی خویش‌اند. (۳) بین نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان با توجه به اندازه مؤسسه آموزشی دانش‌آموزان تفاوت معناداری مشاهده شد و نمرات اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزانی که در مدارس دارای ۵۰۰ دانش‌آموز به بالا تحصیل کرده‌اند، بیشتر از دانش‌آموزانی بود که در مدارس کم جمعیت‌تر به تحصیل اشتغال دارند.

از جمله راهکارهایی که برای جلوگیری از اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان می‌توان ارائه کرد، آن است که مدت زمان مشخصی برای استفاده آنها از اینترنت مشخص گردد و برخی وبسایت‌های خاص مانند وبسایت‌های غیر اخلاقی فیلتر شود. از طرفی، محیط خانواده به محیطی آزاد برای تبادل اندیشه‌ها و گذراندن دوره هویت‌بخشی دانش‌آموزان تبدیل گردد تا نیاز به عضویت در سایت‌های سایبرسکس^{۱۶}، شبکه‌های دوستی آنلاین^{۱۷}، و اجتماعات مجازی^{۱۸} که اندیشه‌های طغیان‌گری خاصی را ترویج

16. Cybersex
17. Online friendship
18. Virtual communities

یادشده و بررسی مدت زمانی که هر فرد صرف هر یک از آنها می‌کند، می‌توان به نتایج مفید و سودمندی در مدیریت و کنترل رفتار اطلاعاتی و ارتباطی الکترونیک دانش‌آموزان و دانشجویان دست یافت و راهکارهای آسیب‌شناختی موثری ارائه کرد.

منابع لاتین

1. Anderson, K. (2001), " Internet use among college students: An exploratory study", *Journal of American College Health*. Available: <http://www.rpi.edu/~anderk4/research.html> accessed 25 February 2003).
2. Anderson, M. J. (1997), "Info Age -Teen Cyber love just a New Version of an Old Problem", *Providence Journal-Bulletin* 13, 20-29.
3. Chebbi, P., Koong, K. S., Liu, L. (2000), " Some Observations on Internet Addiction Disorder Research" *Journal of Information Systems Education* 11(3-4): 97 – 104.
4. Chih-Hung, Ko ; YEN Ju-Yu ; Chen Cheng-Chung ; Chen Sue-Huei; Yen Cheng-Fang. (2005). Gender differences and related factors affecting online gaming addiction among taiwanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 193 (4): 273-277.
5. Chou, C., and M. C. Hsiao. (2000), " Internet addiction, usage, gratifications, and pleasure experience-The Taiwan college students' case", *Comput. Educ.* 35(1): 65–80.

می‌کنند. در دانش‌آموزان کاهش یابد و از بین رود.

۶-۲- محدودیت‌ها و پیشنهادها

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر تعداد نسبتاً کم آزمودنی‌هاست. ارزشمند است که در پژوهش‌های آتی جامعه آماری بیشتر و متنوع‌تری در پژوهش‌های این حوزه وارد شوند. دومین محدودیت آن است که فقط دانش‌آموزان راهنمایی و دبیرستان در این پژوهش وارد شده‌اند و بهتر است در پژوهش‌های آتی، دیگر اقشار جامعه نیز (مانند دانشجویان به طور اعم، و دانشجویان برخی رشته‌ها به طور اخص) لحاظ گردد.

آگاهی از نگرش‌ها و اندیشه‌های افرادی که وقت زیادی صرف جستجو در اینترنت می‌کنند و به نوعی دچار اعتیاد اینترنتی شده‌اند، می‌تواند این امکان را به وجود آورد که بتوان برنامه‌های بازدارندگی منظم و سازمان‌یافته‌تری برای آن پیاده‌سازی کرد. به علت سرعت توسعه فناوری‌های رایانه‌ای، شکل‌های جدیدی از فعالیت‌های اینترنتی پدید آمده‌اند. برخی از این فعالیت‌ها شامل فروشگاه‌های مجازی، وبلاگ‌ها، خدمات چت و غیره است که در این پرسشنامه به طور اخص به آنها پرداخته نشده است. با طراحی پرسشنامه‌ای به این منظور و تفکیک اقلام

- students", *Cyber Psychology and Behavior* 1(1): 11-17.
14. King, Storm. (1996), *Is the Internet addictive, or are Addicts Using the Internet?*, Available: webpages.charter.net/stormking/iad.html (accessed 23 April 2007)
 15. Knox, Davaid, V. Daniels, L. Sturdivant, and M. E. Zusman. (2001), College student use of the Internet for mate selection, *College Student Journal* 35(1): 158-160.
 16. Kraat, R. (1999), "Internet Can Make You Lonely Depressed", *New York Times*, p. A12 September 30.
 17. Kuh, George, and Nick Vesper. (2001), Do computers enhance or detract from student learning?, *Research in Higher Education* 42(1): 87-102.
 18. Li, S., Q. Xie, and A. Wang. (2008), *The Relationship between Age, Gender, Family Support, and Internet Addiction*. Paper presented at the annual meeting of the MWERA Annual Meeting, Westin Great Southern Hotel, Columbus, Ohio Online. http://www.allacademic.com/meta/p275529_index.html (accessed May 17, 2009).
 19. Lin, S. S. J., and Tsai, C. C. (1999), *Internet Addiction among High Schooler, in Taiwan*, Poster presented at the 107th American Psychology Association (APA) Annual Convention, Boston, USA.
 20. Monke, Lowell. (1998), Computers in Schools: Moving education out of the child into the machine. *Internet and Higher Education* 1(2): 147-155.
 6. Davis, S. F., B. G. Smith, K. Rodrigue, and K. Pulvers. (1999)" An examination of Internet usage on two college campuses", *College Student Journal* 33(2): 257-260.
 7. *Digest of Educational Statistics*. (2002), Learning resources and technology, Available: <http://nces.ed.gov> (accessed 26 October 2003).
 8. Duran, B. and Garcia, M. (2003)," Internet Addiction Disorder", *AllPsych Journal*, 14 December. <http://allpsych.com/journal/internetaddiction.html> (accessed 2008-11-04).
 9. Egger, O., Rauterberg, M. (1996), *Internet Behaviour and Addiction, Work & Organisational Psychology Unit (IfAP)*. Zurich: Swiss Federal Institute of Technology (ETH).
 10. Gocsal, A., Toth, R. (n.d). *Internet Addiction among the Students of Pollack Mihaly Faculty of Engineering*. icee2008hungary.net/download/fullp/full_papers/full_paper_30.pdf (accessed 2008-11-04).
 11. Goldberg, Ivan. (1996). Quoted from Steven Levy, "Breathing is also addictive", *NewsWeek* 128 (27) (6 January 1997): 52. Available: <http://www.redplanetsw.com/personal/loiosh/iad.html>.
 12. Greenfield, D., (1999), *Virtual Addiction: Help for Net heads, Cyber freaks, and Those Who Love Them*, Oakland, CA: New Harbinger Publication.
 13. Kandell, Jonathan. 1998," Internet addiction on campus: The vulnerability of college

- er-for-internet-addiction-recovery/gender-and-internet-addiction/menu-id-1105/ (accessed May 17, 2009).
29. Young, Kimberly (2003), " *Surfing not Studying: Dealing with Internet Addiction on Campus*, Available: www.netaddiction.com (accessed 25 February 2007).
 30. Young, K. S. (1998), " Internet Addiction: The Emergence of a New Disorder", *Cyber Psychology and Behavior* 1(3): 237- 244.
 31. Young, Kimberly (1993), *Internet Addiction: Symptoms, evaluations, and treatment*, University of Pittsburgh at Bradford. Available: <http://www.netaddiction.com> (accessed 17 February 2007)
 32. Young, Kimberly (1996), " Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder", *Cyber Psychology and Behavior* 1(3): 237- 244.
 33. Young, Kimberly (1998), *Caught in the Net*, New York: John Wiley and Sons.
 21. Pew Internet Group. (2002), *The Internet goes to college: How students are living in the future with today's technology*, Available: <http://www.pewinternet.org/reports/toc/asp?report=71> (accessed 26 April 2007).
 22. Rheingold, Howard. (1992), *A slice of life in my virtual community*, Available: <http://interact.uoregon.edu/MediaLit/mlr/readings/articles/aslice.html> (accessed 15 October 2003)
 23. Scherer, K. (1997), *College life online: Healthy and unhealthy Internet use*, J. College Stud.
 24. Siomos, Konstantinos E., Evaggelia D. Dafouli, Dimitrios A. Braimiotis, Odysseas D. Mouzas, and Nikiforos V. Angelopoulos. (2008), *CyberPsychology & Behavior* 11(6): 653-657.
 25. Talbott, Steve 1998, Why is the moon getting further away?, *Internet and Higher Education* 1(2): 139-146.
 26. U. S. Department of Commerce, Economics, and Statistics Administration: National Telecommunications and Information Administration. (2002), *A nation online: How Americans are expanding their use of Internet*, February. Available: <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/dn/anationonline2.pdf> (accessed 2, August 2007)
 27. Widyanto L., Griffiths, M. (2006), "Internet Addiction", *A Critical Review*", *Int J Ment Health Addict* 4: 31-51.
 28. Young, K. (2008), *Men, Women, and the Internet: Gender Differences*. <http://www.healthyplace.com/addictions/cent>

Archive of SID